

Latvijas Republikas Valsts prezidenta kanceleja Prezidenta preses dienests

Pils laukums 3, Rīga-50, LV-1900, tālr. 7092122, fakss 7320404,
prese@president.lv, www.president.lv

Valsts prezidentes Vairas Vīķes-Freibergas uzruna Pašvaldību Savienības konferencē “Pašvaldību demokrātija 10 gados un nākotnē” Jūrmalā, Zinātnes namā “Lielupe” 2000.gada 8.decembrī

Augsti godātais priekšsēdētāja kungs, goda viesi, pašvaldību pārstāvji, dāmas un kungi!

Es jūtos pagodināta būt klāt jūsu saietā atklāšanā un novēlēt jums visiem, lai jūsu debates un lēmumi, pie kādiem eventuāli jūs nonāksiet, palīdzētu virzīt uz priekšu attīstību mūsu valstī.

Pēdējā laikā itin bieži izskan doma par tautas atsvešinātību no valsts, un dzirdam balsis, kas saka: “valsts ir tik slikta, ka man no viņas ir jānorobežojas”. Bet mans jautājums jums būtu, kā var norobežoties no valsts, kas ir mūsu pašu. Šī valsts, kurā dzīvojam - 18.novembra Latvijas Republika - ir tā, par kuru krita un savas asinis lēja mūsu brīvības cīnītāji. Tā ir tā valsts, par kuru jūs un arī citi bijāt gatavi stāvēt un krist barikāžu laikā. Pašvaldību pārstāvji Daugavas stadionā 1990.gada aprīlī ar savu lēmumu jau sagatavoja ceļu 4.maija deklarācijai. Jūs taču bijāt tur klāt, arī jūs esat daļa no šīs valsts. Katrs iedzīvotājs ir daļa no šīs valsts un nes līdzīgu atbildību par to, kas tajā notiek, un nevar norobežoties no savas valsts, tāpat kā nevar norobežoties no savas mātes vai tēva. Viņi ir ar mums, vai mums patīk, vai nē, vai mēs viņus apbrīnojam vai nē, tas ir mūsu mantojums, tā ir mūsu esība.

Pašvaldība ir daļa no valsts un no valdīšanas shēmas valstī. Mums ir centralizētā valdība ar savām funkcijām, ar saviem ievēlētiem pārstāvjiem Saeimā, bet pašvaldība daļa ar ministrijām ļoti būtiskas funkcijas, un tās ir bieži tās visbūtiskākās, skarot ikviena pilsoņa dzīves kvalitāti, kas nosaka, kādā veidā viņam ir iespējams no rīta līdz vakaram savu dzīvi veidot. Lai padomājam tikai par izglītības jomu, par labklājības jomu. Tās ietver funkcijas, kas ir paredzētas pēc mūsu Satversmes un pēc mūsu likumiem ministrijām, bet ir ļoti nopietnas un svarīgas funkcijas, kas ir arī pašvaldību rokās. Ļoti svarīgais jautājums - vai šajā kompetenču sadalē starp valdību un starp pašvaldībām ir atrasti visoptimālākie risinājumi, vai varbūt ir nepieciešams atgriezties pie veida, kādā šīs kompetences ir tikušas sadalītas, it īpaši domājot par to, kādā veidā kompetenču uzticēšanā līdzīgu ir nācis finansējuma nodrošinājums, jo, protams, nevar būt runa par kādas būtiskas, sabiedrībai svarīgas funkcijas izpildīšanu, ja līdzīgu tai nenāk atbilstošs racionāli un pamatoti taisnīgi izsvērts un izlemts finansējuma pamats. Nav nekas zvaigznēs rakstīts, kā tam ir jābūt. Katrā valstī šie jautājumi tiek risināti pragmatiski, pēc iespējas racionāli. Tie ir politiski lēmumi, kas tiek pieņemti, balstoties uz tautas un to pārstāvju izteikto gribu un vēlmēm. Šie ir politiski jautājumi, un pie tiem jūs varat atgriezties un pārdomāt, kā spējat izpildīt pašvaldībām uzticētās funkcijas labklājībā, izglītībā, kā varētu labāk sadarboties ar ministrijām gan līdzekļu, gan funkciju sadalījumā.

Cits jautājums ir par to, kādā veidā pašvaldības tiek organizētas, kā tās sadarbojas ar centrālo valdību tīri administratīvā plāksnē, īpaši domājot par to, ka nepaies ne cik daudzi gadi, kad mēs būsime Eiropas Savienības loceklis tāpat kā pārējās dalībvalstis, un mums būs pieejami tās fondi. Starp citu, tie mums kļūst pieejami, sākot ar nākamo gadu, tātad, nepaies ne mēnesis, kad mums jau kļūs pieejami vairāki no ES fondiem, kādi tikai dalībvalstīm ir pieejami. Tas nozīmē, ka Latvijai ļoti rūpīgi jāpiestrādā pie tā, lai

administratīvā kapacitāte, kas spēj šādus fondus pieprasīt, saņemt, pielietot, apstrādāt administratīvi, būtu atbilstošā līmenī.

Mēs tikko īsā sarunā ar valdi pieskārāmies jautājumam par to, kādā veidā notiek reģionālā reforma Latvijā un kas šai laukā būtu vēl darāms, it īpaši domājot par tiem līdzekļiem, kas nāks no Eiropas Savienības strukturālajiem fondiem. Šeit jāatceras, ka Eiropa no mums tajā ziņā neko precīzu neprasa, kā modeli Eiropa mums neuzspiež nevienu gatavu modeli, bet no mums sagaida gan, lai mēs spētu organizēt, plānot un atskaitīties. Lai mūsu procesi būtu pietiekami racionāli, pamatoti, izskaidroti, lai mehānismi, kādos visi līdzekļi tiek saņemti un izlietoti, ir pilnīgi skaidri, lai procesi būtu atklāti, atvērti, caurspīdīgi, pārbaudāmi – ļoti skaidru atbildības ķēdi ar precīzu atskaitīšanos. To gan no mums sagaida, un ne jau tikai Eiropas Savienības birokrāti, bet to no mums drīkst sagaidīt jebkurš Latvijas pilsonis un iedzīvotājs.

Pašvaldības ir tas valsts struktūru līmenis, kas ir vistuvāk iedzīvotājam. Un jums, pašvaldību atbildīgajām personām, nākas risināt tās problēmas, kas ir īpaši akūtas, kas skar cilvēku ikdienu, kur bieži viņi nonāk izmisumā. Man kā prezidentei regulāri pienāk liels skaits vēstuļu, kas izsaka izmisumu par situāciju, kurā viņi ir nonākuši. Ļoti bieži izmisums ir radies tādu situāciju dēļ, kas ietilpst pašvaldību kompetencē. Es uzsveru - ne vainā, bet kompetencē.

Viena no būtiskām problēmām, kas būs jārisina, un, es domāju, ļoti aktīvi tuvākajā laikā, ir dzīvokļu jautājums maznodrošinātām ģimenēm. Nevaram pieņemt savā valstī, ja tā ir sevi cienoša valsts, ka ģimenes, it īpaši ģimenes ar bērniem, daudz bērnu ģimenes administratīvā kārtā tiek izliktas uz ielas un tur arī paliek. Dzīvot mēs kādā dienviņu klimatā, tas nebūtu tik dramatiski, bet Latvijas klimatā tā jau tikpat kā ir slepkavība. Tādas lietas mūsu valstī nedrīkst notikt. Un te pašvaldībām ir ļoti nopietni jādomā par resursiem, par iespējām, ko viņas var piedāvāt maznodrošinātām ģimenēm, kas ir nonākušas izmisuma situācijā.

Cita nopietna problēma ir resursi, kas ir pieejami vietējā plāksnē, vietējā reģionā vai pagastā. Mums visiem ir skaidri zināms, ka Latvijā ir vietas, kur valda nepieņemami augsts bezdarba līmenis. Ir ļoti svarīgi, lai valsts līmenī pieņemtā politika atbalstītu uzņēmējdarbību reģionos, atbalstītu jaunos, mazos, vidējos uzņēmumus, kas varbūt nedod tūkstošiem darbavietu, bet kas vietējā pašvaldībā izdara milzīgu starpību iedzīvotāju vispārējā noskaņojumā un viņu skatā uz dzīvi.

Vēl tikko vakar vakarā man bija interesanta saruna ar Narkoloģijas centra pārstāvi, kas man stāstīja, ka Narkoloģijas centrā esot izstrādātas programmas alkohola apkarošanai. Diemžēl, tādas pašlaik vēl nav valstiskā līmenī. Mēs savā sarunā runājām par to, ko vēlētos jums ierosināt kā priekšlikumu, ka pašvaldības varētu uzņemties, negaidot to, ko dara valdība - vai tā būtu Izglītības ministrija vai kādā cita, - aktivizēt skolās, kas ir jūsu pārraudzībā, apmācību programmas skolotājiem, audzinātājiem, apmācīt mācītājus, lai viņi varētu, savukārt, informēt mūsu bērnus un jauniešus, kas katastrofāli straujā tempā arvien vairāk pievēršas gan narkotiku, gan alkohola, gan smēķēšanas lietošanai. Man kā prezidentei, izskatot apžēlošanas lūgumus, ir redzams, cik ļoti daudzi no noziegumiem, par kuriem ļaudis ir nonākuši cietumā, ir izdarīti alkohola reibumā. Cīņa pret alkoholismu, pret narkomāniju skar katra iedzīvotāja veselību un dzīvību. Un es ļoti vēlētos aicināt, lai pašvaldības pievērstu tam īpašu uzmanību.

Savās pārrunās jūs pieskarsieties jautājumam par dažādu struktūrvienību apvienošanu, par to, vai ir vēlams un cik lielā mērā vēlama pagastu pievienošanās mazpilsētām, kādas tam būtu sekas, labās un sliktās puses šāda veida procesam. Es jau runāju ar jūsu valdi un tās priekšsēdētāju par savu gatavību kā prezidentei būt jūsu rīcībā savu iespēju robežās, kaut vai tas būtu arī likumdošanas jomā. Es esmu gatava dialogam ar pašvaldību pārstāvjiem. Jūs pārstāvat to ļoti svarīgo posmu, kur iedzīvotājs ikdienā sajūt daudz tuvāk savu valsti, redzot, ko tā viņam dod vai nedod, nekā varbūt ar tiem, kas ir pārstāvēti Saeimā vai ministrijā. Principā nedrīkstētu būt atšķirība, jo katram ir sava

loma, katram ir sava sūtība. Es nevēlētos uzstādīt šeit pretstatījumu vai cīņu starp pašvaldībām un valdību. Tai būtu jābūt sadarbībai, tai būtu jābūt vērstai uz vienu un to pašu mērķi - kā labāk sakārtot savu valsti, kā izveidot struktūras, kas atbild uz iedzīvotāju vēlmēm un vajadzībām, kas mums jādara, lai mēs gādātu par katra Latvijas iedzīvotāja labklājību, kas mums jādara, lai mēs gādātu par mūsu valsts saimniecisko un sociālo uzplaukumu.

Es novēlu jums visiem labas sekmes šajā saietā, bet it īpaši jūsu ikdienas darbā, kurā jūsu darītais skar katru jūsu rajona, pagasta vai pilsētas iedzīvotāju. Lai jums labi klājas!